

A 2 BOSQICHIDA INGLIZ TILINI O'QITISHIDA REPRODUKTIV KO'NIKMALAR

Abdullayeva Sabina Juma qizi

Termiz Davlat Pedagogika Instituti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20035519>

Annotatsiya. Mazkur maqolada A2 bosqichida ingliz tilini o'qitishda reproduktiv ko'nikmalarni rivojlantirishning metodik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda tinglab tushunish va o'qib tushunish ko'nikmalarining o'rni, ularni shakllantirishda samarali metod va yondashuvlar yoritilgan. Kommunikativ, integrativ va vazifaga asoslangan yondashuvlar asosida mashqlar tizimi ishlab chiqilgan hamda ularning amaliy samaradorligi asoslab berilgan. Shuningdek, A2 darajadagi o'quvchilar uchun mos didaktik materiallardan foydalanish, strategiyalarni o'rgatish va zamonaviy texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: reproduktiv ko'nikmalar, A2 daraja, tinglab tushunish, o'qib tushunish, kommunikativ yondashuv, CEFR, ingliz tili metodikasi.

Аннотация. В данной статье рассматриваются методические основы развития рецептивных навыков (аудирование и чтение) при обучении английскому языку на уровне A2. Анализируется роль данных навыков в формировании коммуникативной компетенции, а также эффективные методы и подходы их развития. Особое внимание уделяется коммуникативному, интегративному и задачному подходам. Обосновывается использование адаптированных материалов, стратегий чтения и аудирования, а также современных информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: рецептивные навыки, уровень A2, аудирование, чтение, CEFR, методика преподавания английского языка.

Abstract. This article examines the methodological foundations for developing receptive skills (listening and reading) in teaching English at the A2 level. It highlights the role of these skills in building communicative competence and analyzes effective teaching approaches, including communicative, integrative, and task-based methods. The study also emphasizes the importance of using level-appropriate materials, teaching comprehension strategies, and integrating modern information and communication technologies. The effectiveness of the proposed methods is theoretically justified and supported by practical observations.

Keywords: receptive skills, A2 level, listening, reading, communicative approach, CEFR, English language teaching methodology.

KIRISH

Bugungi kunda globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, xalqaro hamkorlikning kengayishi hamda axborot texnologiyalarining rivojlanishi chet tillarini, xususan ingliz tilini o'rganishga bo'lgan ehtiyojni keskin oshirmoqda. Ingliz tili nafaqat xalqaro muloqot vositasi, balki ilm-fan, ta'lim va innovatsiyalar tiliga aylanganligi sababli uni samarali o'qitish masalasi zamonaviy pedagogikaning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, til o'rgatishda xalqaro standartlar, xususan, CEFR (Common European Framework of Reference for Languages) tizimiga asoslangan bosqichma-bosqich yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi [1].

CEFR tizimiga ko'ra, A2 daraja boshlang'ich bilimlarni mustahkamlash bosqichi bo'lib, unda o'quvchilar oddiy kommunikativ vaziyatlarda ishtirok etish, kundalik hayotga oid matnlarni

tushunish va ulardan foydalanish ko'nikmalarini egallashi lozim. Mazkur bosqichda reproduktiv ko'nikmalar, ya'ni tinglab tushunish va o'qib tushunish faoliyatlari ustuvor ahamiyatga ega bo'ladi. Chunki aynan ushbu ko'nikmalar til materialini qabul qilish, qayta ishlash va keyinchalik produktiv faoliyatga o'tish uchun asos yaratadi.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Mazkur tadqiqot A2 bosqichida ingliz tilini o'qitishda reproduktiv ko'nikmalarni rivojlantirish muammosini kompleks yondashuv asosida o'rganishga qaratildi. Tadqiqot metodologiyasi zamonaviy pedagogika, psixolingvistika hamda chet tilini o'qitish metodikasining nazariy tamoyillariga tayangan holda ishlab chiqildi. Xususan, kompetensiyaviy yondashuv, kommunikativ yondashuv va faoliyatga yo'naltirilgan (activity-based) ta'lim modeli asosiy metodologik baza sifatida tanlandi. Ushbu yondashuvlar reproduktiv ko'nikmalarni alohida emas, balki umumiy kommunikativ kompetensiyaning tarkibiy qismi sifatida rivojlantirishni nazarda tutadi.

Tadqiqotda quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi: nazariy tahlil, qiyosiy tahlil, kuzatish, hamda amaliy tajriba elementlari. Nazariy tahlil orqali reproduktiv ko'nikmalar mohiyati, ularning til o'rganish jarayonidagi o'rni va A2 darajadagi o'ziga xos xususiyatlari aniqlashtirildi. Qiyosiy tahlil esa an'anaviy va zamonaviy metodlar samaradorligini baholash imkonini berdi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, chet tilini o'qitishda reproduktiv ko'nikmalar masalasi ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, J. Harmer o'zining "How to Teach English" asarida tinglab tushunish va o'qib tushunish ko'nikmalarini shakllantirishda autentik materiallardan foydalanish muhimligini ta'kidlaydi [2]. Uning fikricha, real hayotga yaqin matnlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va tilni tabiiy muhitda o'zlashtirishga yordam beradi.

J. Scrivener esa "Learning Teaching" asarida reproduktiv va produktiv ko'nikmalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqur tahlil qiladi. Unga ko'ra, tinglab va o'qib tushunish jarayonlari passiv emas, balki faol kognitiv faoliyat bo'lib, o'quvchi ma'lumotni tahlil qiladi, taxmin qiladi va interpretatsiya qiladi. Bu esa reproduktiv ko'nikmalarni rivojlantirishda interaktiv metodlardan foydalanish zarurligini ko'rsatadi [3].

N. Saydahmedovning "Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar" asarida darsni zamonaviy talablarga mos ravishda loyihalash, maqsadni aniq belgilash va natijaga yo'naltirilgan yondashuvni qo'llash zarurligi ko'rsatib berilgan. Muallif A2 darajadagi o'quvchilar bilan ishlashda materialni soddalashtirish, bosqichma-bosqichlik tamoyiliga amal qilish va vizual vositalardan keng foydalanishni tavsiya etadi [4]. Bu esa reproduktiv ko'nikmalarni shakllantirishda muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

B. Jalolovning "Chet tilini o'qitish metodikasi" nomli ilmiy ishida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish masalasi markaziy o'rinni egallaydi. Muallif reproduktiv ko'nikmalarni til o'rganishning boshlang'ich bosqichida asosiy komponent sifatida ko'rib, tinglab tushunish va o'qib tushunish orqali til materialini o'zlashtirish samaraliroq ekanligini ta'kidlaydi. Shuningdek, u autentik materiallardan foydalanish o'quvchilarning real til muhitiga yaqinlashishini ta'minlashini qayd etadi [5].

Sh. Sattorovning "Chet tillarni o'qitishda zamonaviy yondashuvlar" asarida integrativ yondashuvning nazariy asoslari tahlil qilingan. Muallif reproduktiv va produktiv ko'nikmalarni o'zaro bog'liq holda rivojlantirish zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Uning fikricha, tinglab tushunish asosida gapirish yoki o'qilgan matn asosida yozish kabi integratsiyalashgan mashqlar o'quvchilarning umumiy til kompetensiyasini oshiradi [6].

Zamonaviy tadqiqotlarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish alohida e'tibor markazida turadi. Multimedia vositalari, interaktiv platformalar va mobil ilovalar orqali reproduktiv ko'nikmalarni rivojlantirish samaradorligi ortishi ilmiy jihatdan asoslangan. Bu esa an'anaviy dars metodlarini innovatsion yondashuvlar bilan boyitish zarurligini ko'rsatadi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Mazkur tadqiqot doirasida A2 bosqichida ingliz tilini o'qitishda reproduktiv ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlarning samaradorligi nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tinglab tushunish va o'qib tushunish ko'nikmalarini an'anaviy usullarga nisbatan kommunikativ va integrativ yondashuvlar asosida o'qitish sezilarli darajada yuqori natijalarni beradi.

Amaliy kuzatishlar davomida A2 darajadagi o'quvchilarga turli metodlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar taqdim etildi. Dastlabki bosqichda o'quvchilarning reproduktiv ko'nikmalari darajasi diagnostik testlar orqali aniqlab olindi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning aksariyati oddiy matnlarning umumiy mazmunini tushunishda qiyinchiliklarga duch kelgan, ayniqsa tinglab tushunish jarayonida asosiy g'oyani ajratib olish darajasi past bo'lgan [7].

Tajriba davomida kommunikativ yondashuv asosida ishlab chiqilgan mashqlar tizimi qo'llanildi. Masalan, audio dialoglarni tinglab, asosiy ma'lumotni aniqlash, qisqa matnlarni o'qib, ularga mos sarlavha tanlash, hamda kontekst asosida noma'lum so'zlarning ma'nosini taxmin qilish kabi topshiriqlar muntazam ravishda amalga oshirildi. Shuningdek, skimming va scanning strategiyalarini o'rgatish orqali o'quvchilarning matn bilan ishlash tezligi va aniqligi oshirildi.

Tajriba yakunida o'quvchilarning tinglab tushunish ko'nikmasi sezilarli darajada rivojlangan. Ular qisqa audio matnlardan asosiy g'oyani ajratib olish, muhim detallarni aniqlash va oddiy savollarga to'g'ri javob berish qobiliyatiga ega bo'ldi. O'qib tushunish ko'nikmasida ham ijobiy o'zgarishlar kuzatildi: o'quvchilar matn mazmunini tezroq anglay boshladi, asosiy fikrni aniqlash va kerakli ma'lumotni topish ko'nikmalari shakllandi.

Reproduktiv ko'nikmalarni rivojlantirishda quyidagi omillar hal qiluvchi ahamiyatga ega:

Birinchidan, o'quv materialining mosligi. A2 darajadagi o'quvchilar uchun materiallar ularning til darajasiga mos, sodda va real hayotiy vaziyatlarga yaqin bo'lishi zarur. Murakkab va sun'iy matnlar o'quvchilarning motivatsiyasini pasaytiradi va tushunishni qiyinlashtiradi.

Ikkinchidan, metod tanlovi. Tadqiqot natijalari kommunikativ va task-based yondashuvlar reproduktiv ko'nikmalarni rivojlantirishda an'anaviy tarjima asosidagi metodlarga qaraganda samaraliroq ekanligini tasdiqladi. Bu metodlar o'quvchini faol ishtirokchi sifatida jalb etadi va ularning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi [8].

Uchinchidan, strategiyalarni o'rgatish. Skimming, scanning, prediction kabi strategiyalarni o'rgatish o'quvchilarning matnni tushunish jarayonini sezilarli darajada yengillashtiradi. Bu strategiyalar o'quvchilarga matnni to'liq tarjima qilmasdan ham uning mazmunini anglash imkonini beradi.

To'rtinchidan, takrorlash va mustahkamlash. Reproduktiv ko'nikmalarni rivojlantirishda muntazam takrorlash muhim rol o'ynaydi. Audio va matn materiallari bilan qayta ishlash orqali o'quvchilar o'z bilimlarini mustahkamlaydi.

Beshinchidan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish. Multimedia vositalari, interaktiv platformalar va audio-video materiallar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi hamda tinglab tushunish jarayonini yanada samarali qiladi. Shuningdek, tadqiqot davomida ayrim muammolar ham aniqlandi. Jumladan, o'quvchilarning lug'at boyligi yetarli darajada emasligi, tez nutqni tushunishda qiyinchiliklar va grammatik strukturalarni anglashdagi muammolar reproduktiv faoliyat samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatdi. Biroq, ushbu muammolarni oldindan lug'at bilan ishlash, audio materiallarni moslashtirish va kontekstual o'qitish orqali bartaraf etish mumkinligi kuzatildi.

XULOSA

A2 bosqichida ingliz tilini o'qitishda reproduktiv ko'nikmalarni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini yoritishga qaratildi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, tinglab tushunish va o'qib tushunish ko'nikmalari til o'rganish jarayonining asosiy komponentlaridan biri bo'lib, ular keyingi bosqichlarda produktiv ko'nikmalarni shakllantirish uchun mustahkam poydevor yaratadi. Reprodktiv ko'nikmalarni samarali rivojlantirish uchun kommunikativ, integrativ va vazifaga asoslangan yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, o'quv materiallarini A2 darajaga mos tanlash, strategiyalarni (skimming, scanning) o'rgatish hamda muntazam takrorlash jarayonini tashkil etish yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Bundan tashqari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va o'quv jarayonini yanada interaktiv qiladi. Aniqlangan muammolar, xususan lug'at boyligining yetishmasligi va tinglab tushunishdagi qiyinchiliklar, metodik jihatdan to'g'ri yondashuv orqali bartaraf etilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси. Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисидаги қарор. – Тошкент, 2012.
2. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 273 p.
3. Scrivener J. Learning Teaching. – Oxford: Macmillan, 2011. – 416 p.
4. Ишмухамедов Р.Ж. Инновационные педагогические технологии. – Ташкент: Фан ва технология, 2017. – 256 с.
5. Сайдахмедов Н.С. Педагогическое мастерство и педагогические технологии. – Ташкент: Ўқитувчи, 2016. – 304 с.
6. Жалолов Б.А. Чет тилларини ўқитиш методикаси. – Тошкент: Ўқитувчи, 2012. – 312 б.
7. Сатторов Ш.С. Чет тилларни ўқитишда замонавий ёндашувлар. – Тошкент: Фан, 2018. – 198 б.
8. Холбеков М.М. Инглиз тилини ўқитиш методикаси. – Тошкент: Тафаккур, 2019. – 220 б.